

Plattform för hemtjänst

Innehållsförteckning

Inledning	3
Bakgrund	3
Hur får vi en hemtjänst av god kvalitet för den som behöver?	4
Rätten till hemtjänst måste värnas	5
Strukturella förbättringar med individens rättigheter i fokus ...	5
Vad kan verksamheterna göra?	6
Viktigt med kompetens och samverkan	7
Källa	9

Inledning

Möjligheten att erhålla offentliga omsorgsinsatser i hem och vardag kan ha mycket stor betydelse för individens förutsättningar att sköta vardagssysslor, göra ärenden, motionera eller vara socialt aktiv. Att kunna få stöd i den omfattning som behövs och på egna villkor är för många den enda möjligheten att kunna leva ett självständigt och oberoende liv.

I denna text beskrivs Synskadades Riksförbunds syn på insatsen hemtjänst och vad som krävs för att äldre och yngre med synnedsättning ska kunna erhålla hemtjänst av god kvalitet. Utgångspunkten för våra krav är FN-konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. De stater som undertecknat denna, däribland Sverige, ska bland annat säkerställa att ”personer med funktionsnedsättning har tillgång till olika former av samhällsservice både i hemmet och inom särskilt boende och till annan service, bland annat sådant personligt stöd som är nödvändigt för att stödja boende och deltagande i samhället och för att förhindra isolering och avskildhet från samhället, ...” (artikel 19).

Bakgrund

Kommunal hemtjänst är en omsorgsinsats som kan vara mycket viktig för personer med synnedsättning. Under många år är det dock allt färre som får hemtjänst och det har blivit allt svårare att själv bestämma hur beviljade timmar ska disponeras. Bland SRF:s medlemmar som är 85 och äldre har andelen som erhåller hemtjänst minskat från 52 procent i början på 2000-talet till bara 35 procent år 2022.

År 2022 tyckte dessutom var fjärde av hemtjänsttagarna som var 65 plus att personalen sällan eller aldrig hade tillräckligt med tid att utföra sitt arbete. I samma grupp ansåg nästan var femte att personalen inte hade förståelse för individens synnedsättning.

Såväl offentliga data som SRF:s egna medlemsundersökningar visar också att det ofta är stor omsättning på personalen. För personer som har flera insatser är det inte ovanligt att 10–15 olika yrkespersoner kommer in i hemmet under en vanlig tvåveckorsperiod. Dålig kontinuitet bland omsorgspersonal skapar förstås otrygghet. För den som är blind eller har en kraftig synnedsättning blir det särskilt problematiskt, då det är svårt att veta vem som kommer in i det egna hemmet och hur länge de stannar.

Hur får vi en hemtjänst av god kvalitet för den som behöver?

Synskadades Riksförbund anser att det behövs åtgärder för förbättringar inom hemtjänsten. Trygghet och kvalitet behöver öka, den som har behov av stöd i hemmet måste kunna få det. Rätten till delaktighet, oberoende och en god levnadsstandard gäller alla, även de som kan ha behov av stöd i vardagen.

Vi ser att både staten och kommunerna behöver ta ett större ansvar på området. De åtgärder som redovisas här gäller såväl verksamheten i sig som olika strukturella förutsättningar.

Rätten till hemtjänst måste värnas

För alla att som behöver hemtjänst ska kunna få det måste kommunerna bli bättre på att:

- Avsätta resurser som motsvarar de behov av stöd och omsorg som finns hos invånarna. Såväl yngre som äldre kan behöva stöd från hemtjänst eller motsvarande.
- Säkerställa adekvat kompetens hos biståndshandläggare och andra tjänstemän, bland annat om hur olika funktionsnedsättningar påverkar vardagslivet. Biståndsbedömning måste göras utifrån individens förutsättningar och inte enligt fyrkantiga formulär.
- Bedriva en aktiv uppsökande verksamhet och genom sjukvård, nätverk, föreningsliv och sjukvård hitta de personer som har behov av stödet.
- På ett sätt som är anpassat efter individen informera dessa personer om den service som finns. Informationsmaterial behöver exempelvis finnas i punktskrift, stor stil eller som inläst text.

Strukturella förbättringar med individens rättigheter i fokus

Vi ser också behov av mer strukturella förbättringar, så att jämlikhet, kontinuitet och trygghet kan säkerställas i alla kommuner. Här måste även staten hjälpa till med exempelvis tydligare föreskrifter, nationella riktlinjer, skarpare lagstiftning eller hårdare sanktioner. Vad som krävs är:

- Förpliktigande riktlinjer för kontinuerlig och stabil bemanning, så att den enskilde kan vara trygg och personalen kan arbeta utifrån den enskildes behov och önskemål.
- En skyldighet för kommunerna att ha tydliga, uppföljningsbara mål för kvalitén, bland annat i form av antal personal per enskild hemtjänstberättigad.

- En rätt för användaren att på förhand alltid få veta vem från hemtjänsten eller annan omsorg som kommer hem.
- En rätt för användaren att själv bestämma vad hen behöver hjälp med. För en person med synnedsättning kan det exempelvis handla om postläsning, fylla i blanketter, klädvård, boka biljetter eller andra ärenden på internet där personlig service inte är möjlig.
- Säkerställa en behovsbedömning som utgår från individens behov och inte från dennes familjesituation. Den som lever med en partner ska ha samma rätt till adekvat stöd, bland annat för att främja jämställdhet i olika parförhållanden.

Vad kan verksamheterna göra?

Det offentliga ansvarar för att omsorgen ska vara av god kvalitet och anpassad efter individens behov, men för hemtjänsttagaren är det i mötet med verksamheterna och personalen som dessa begrepp får praktisk betydelse. För att hemtjänsttagare med synnedsättning ska kunna känna sig trygg och nöjd med omsorgen måste även verksamheterna, såväl offentliga, privata som ideella, säkerställa att:

- All personal har kunskap om synskador och synskadades behov, insatserna utgår från den enskildes behov och därmed också anpassas efter olika åldersgruppers specifika behov, exempelvis kan det vara stor skillnad i behoven från den som har en medfödd synnedsättning till den som förvärvat den i ålderdomen.
- Stödet kan omfatta hjälp med praktiska sysslor i hushållet som den enskilde inte kan utföra på egen hand.
- Stödet kan omfatta postläsning, hjälp med att fylla i blanketter samt boka biljetter, beställa en vara eller göra andra ärenden på internet där personlig service inte är möjlig.
- Verksamheten är flexibel, så att den enskilde själv kan bestämma över hur beviljade timmar ska användas.

- Att det finns kontinuitet i verksamheten, så att den som inte ser alls, eller bara lite, får besök av personal som känner individen och dennes behov.

Viktigt med kompetens och samverkan

Det finns två mycket viktiga förutsättningar för att kommunernas omsorgsverksamhet ska ha hög kvalitet samt utgå från individen och dennes behov. Det ena är att ha ingående kunskaper om de svårigheter och behov den enskilde har. Det andra är att det finns en tydlig struktur för bra samverkan mellan olika instanser som kan ge vård, rehabilitering och stöd till individen.

När det gäller personer med synnedbättning har både kompetens och samverkan urholkats under lång tid. Allt fler kommuner har avvecklat sina syn- och hörselinstruktörer. Denna trend måste vändas. Ökad syn- och hörselkompetens ger nya utvecklingsmöjligheter och förbättrad kvalitet inom hemtjänsten.

Genom att återigen satsa på en syn- och hörselinstruktör, eller liknande funktion, uppnås flera positiva effekter. Fler kommuninvånare kan bevara sin självständighet, samt undvika isolering och ohälsa. I förlängningen är det en bättre hushållning med kommunens resurser. Syn- och hörselinstruktörens uppgift är att ge syn- och hörselskadade sakkunnigt stöd och träning för att klara mer på egen hand i hemmet och närmiljön.

Regionens syn- och hörcentraler eller motsvarande enheter står för en grundläggande rehabilitering. Därefter behövs uppföljande träning och anpassning i hemmiljön för att individen ska få full nytta av rehabiliteringen, en syn- och hörselinstruktör har de kunskaper som då behövs. Hen har nödvändig lokal förankring och kan också arbeta

uppsökande för att fånga upp personer som är på väg att få syn- eller hörselsvårigheter. Orimligt mycket resurser och tid skulle gå till resor om dessa uppgifter lades på regionen.

Förutom att stötta individen att klara mer själv kan funktionen knyta ihop olika kommunala insatser, utveckla kompetensen inom hemtjänst och särskilda boenden samt stärka sambandet med den rehabilitering som regionen står för.

SRF ser positivt på att äldre som har flera insatser har rätt till en fast omsorgskontakt. Med rätt kompetens kan dessa vara ett viktigt stöd för både omsorgstagaren själv och de anhöriga som ofta får lägga mycket tid på kontakter med myndigheter.

Omsorgskontakten kan dock inte ha ingående kunskaper om alla olika funktionsnedsättningar, hälsotillstånd och vilka behov som uppstår som en följd av dessa. Omsorgskontakterna kommer sannolikt vara generalister. Det kommer alltid finnas behov av yrkesgrupper med särskild kompetens, syn- och hörselinstruktörerna är ett viktigt exempel på sådana yrkesgrupper.

För ett mer förebyggande arbete och bättre samverkan måste:

- Fler kommuner inrätta eller återinrätta syn- och hörselinstruktör eller motsvarande funktion.
- En tydligare och effektivare samverkan mellan kommunen och regionernas syn- och hörselrehabilitering finnas i hela landet.
- Socialstyrelsen, eller annan lämplig myndighet, få i uppdrag att kartlägga hur syn- och hörselkompetensen kan utvecklas i kommunerna och hur samverkan kan bli bättre.

Källa

Livsvillkoren för äldre med synnedsättning - En enkätstudie bland SRF:s medlemmar 65+, Synskadades Riksförbund, 2022 www.srf.nu/rapporter

Antagen av förbundsstyrelsen vid möte 7-8 december 2022

Synskadades Riksförbund är landets företrädare för personer med synnedsättning.

Synskadades Riksförbund · 122 88 Enskede
tel: 08-39 90 00 · fax: 08-39 93 22
info@srf.nu · www.srf.nu

Stöd gärna vårt arbete.
Pg 90 00 90-2